

DISPUTATIO
DE
LIBRO RECTI,

Vom
Buch der Redlichen /
ad Jos. X, 13. & 2. Sam. I, 18.

^{2 V A M}
PRÆSIDE

D. IO. GEORG. ABICHT, P.P.

IN AUDITORIO THEOLOGICO

D. XIII. JAN. ANNO MDCCXIV.

H.C.

PLACIDÆ ΣΥΜΦΙΛΟΛΟΓΟΥΝΤΩΝ

CENSURÆ

SUBJICIT

A. ETR.

IOH. ZACHARIAS HILLIGER,

CHEMN. MISN.

SS. THEQL. STUD.

LIPSIÆ,

LITERIS ANDR. MART. SCHEDII.

Coll. diss. A
1, 16

a. L. 16.

REVERENDISSIMI
SUPREMI. SENATUS. ECCLESIASTICI. ELECTORALIS
SAXONICI
PERILLUSTR. ATQVE. EXCELLENTISSIMO
DOMINO
P R A E S I D I
HEROI. SUMMIS. IN. ECCLESIAM. ATQVE. REMPU-
BLICAM. MERITIS. INCLUTO
DOMINO. MEO. GRATIOSISSIMO
EJUSDEM
DOMINIS
A S S E S S O R I B U S
ET
C O N S I L I A R I I S
GRAVISSIMIS. ET. SPLENDIDISSIMIS
THEOLOGIS. ET. JURECONSULTIS
DE
SIONE. LUTHERANO. ET. REPUBLICA
MERITISSIMIS
DOMINIS. PATRONIS. PROMOTORIBUS
A C. EVERGETIS. MEIS
OPTIMIS. MAXIMIS
H A N C. P H I L O L O G I C A M. E X E R C I T A T I O N E M
QVALEM. QVALEM
IN. DEBITÆ. GRATITUDINIS. MONUMENTUM
ULTERIOREM. STUDIORUM. SUORUM. COMMENDATIONEM
D E V O T A. M E N T E
D. D. D.
A. ET. R.
JOHANNES. ZACHARIAS. HILLIGER.

בָּעֵן
CONSPPECTUS.

§. I. **P**roæmium.

§. II. **L**ibrum recti esse enarrationem de aliquo recto & iusto viro.

III. Librum Recti 2. Sam. 1. esse carmen lugubre in obitum Saulis compositum.

IV. Idem assertur de Libro Recti in Libro Josue allegato.

V. Hebreos olim demortuorum Herorum & Regum laudes celebraſſe & conscripsisse probatur.

VI. Idem aliis gentibus, in primis Ægyptiis receptum fuisse.

VII. Fragmenta utriusque Libri Rectorum esse poetica, ubi quedam de pœsi Hebraeorum.

VIII. Rythmos conquisitos esse in libris Rectorum negantur.

IX. Sententia Scipionis Sgambati, qui Librum Recti allegari negat, refutatur.

X. Librum anonymum, quem quidam Judei pro Libro Recti habent, esse supposititium, ostenditur.

XI. Neque carmen in eo adductum esse verum Josue invicior.

XII. Talmudistarum de Libro Recti sententiae.

XIII. Græcorum, in primis Theodoreti de Libro Recti sententiae.

XIV. Hieroaymi.

XV. Masii & Richardi Simonii.

XVI. Aliorum quorundam sententiae examinantur.

§. I.

Tupendum fane stantis Solis & Lunæ miraculum nuperrime intimius consideravimus, & illud antiquissimo documento ipsis miraculi spectatoribus coævo, inque vulgus tunc maxime noto, comprobatum, perspicue satis cognovimus. Postquam enim Scriptor facer e-narrasset preces, pro Solis & Lunæ statione, a Josua ad DE-um fusas, mox subjicit, Solem & Lunam stetisse, DEumque pre-ces hominis exaudivisse. Hic additum legimus: *Nonne hoc scriptum est in Libro Recti*, h. e. ex linguae latinæ stylo puriori, hoc miraculum notissimum celebratur in *Libro Recti*. Tot Theologorum & Philologorum variæ sententiae de illo pro-stant libro, quibus perlectis & inquisitis, animus titubat du-biusque hæret, nescius, quam approbare, quamve reproba-re debeat: quivis fere in tanta rei obscuritate mentis suæ se-quitur visa, quæ vel autoritas aliorum, vel propria medita-tio suggesserunt. Operæ itaque pretium duximus, funda-menta, ex quibus de hoc libro judicium ferri queat æquum, in hac Disputatione proponere, atque ex iisdem verisimillimam sententiam colligere & adstruere. Quo facto, aliorum quoque Eruditorum sententias in medium proferemus, & quæ in iis desiderari possint, exponemus; in primis Masii & Richardi Si-monii Annales examinabimus, visuri, utrum *Liber Recti* illo-rum pars esse potuerit, an minus. Ex quibus tandem nostri miraculi veritas, canonisque sacri integritas constabit clari-sime.

§. II.

Ad fundamenta, ex quibus de *Libro Recti* judicium est ferendum, primo referimus nomen, quod Hebræis סֵפֶר הַשְׁרָתָה (Sefer ha-Sheratah) שְׁרָתָה (Sheratah) שְׁרָתָה (Sheratah)

הַיְשֵׁר *sepher haivaschar* appellatur, & Latinis *librum istius redi* sonat. Quamvis enim vulgo nomine *Libri recti* tantum solet appellari; attamen ה Demonstrativum, quod ex Grammatica constat, penitus negligendum esse, minime putamus, utut à pluribus factum sit. Quemadmodum vero ספר הַבְּרִית *sepher habberith* Exod. XXIV, 7. significat *Librum istius fæderis*, quod DEus cum populo Israelitico sanciverat, ita ut ה cum Emphasi quadam efferatur: sic & *Liber istius recti* ejusmodi denotabit librum, qui certi cujusdam celebris & justi viri res gestas celebrat & prædicat. In eo differt à *Libro bellorum Domini*, ubi non legimus המלחמות *Hammilchamoth* illorum bellorum, sed tantum *milchamoth* bellorum, Num. XXI, 15. Dicitur autem ספר *sepher*, quod interpreteris *libellus, liber, epistola*: observandum quippe est, *sepher* non tantum significare grande volumen, quale est ספר הַתּוֹרָה. *sepher hatthora, Liber Legis*, & quale in Libris Regum & Chronicorum saepe allegatur, sed etiam epistola unius folii *sepher* identidem appellatur. Hinc toties à LXX. Senibus Βιβλίον *liber*, γράμματα literæ, γραφὴ *scriptura*, μνημόσυνον *monumentum*, ἐπιγραφὴ *epistola* redditur, uti ex Concordant. Græc. Kircheri luculentter patefecit. Sic supra Exod. XXIV, 7. *Sepher habberith, Liber fæderis*, est *libellus*, qui leges, à DEO in monte Sinai acceptas, complectebatur, quas Moses ibidem v. 3. conscripsit, & libro postea ipsi inferuerat, quæ, uti videtur, leguntur Cap. XIX, 21. seqq. & Cap. XX, 1. seqq. usque ad v. 17. Eodem sensu sumitur Deut. XXIV, 1. ubi *libellus repudii*, 2. Sam. XI, 14. ubi Epistola Davidis ad Joabum missa, & Jer. XXXII, 11. ubi *libellus emtionis*, *sepher* appellatur. Nec etymologia sententiæ nostræ adversatur; *Sepher* enim a Radice סְפַר *Saphar, enarravit*, originem trahit, ut *libellus* hac ratione Hebræis denotet narrationem alicujus rei literis mandatam. Altera vox יְשֵׁר *Jaschar*, significat *rectus, gratus* & à LXX. Senibus vertitur variis in locis δίκαιος *justus*, ἀληθινὸς, verax, ἀριθμός *rectus*, ὁρθός *rectus*, prout Concordantiae Kircheri testantur. Dicitur saepius de hominum actionibus: uti Exod. XV,

26. Si יִשְׁרֵךְ rectum in oculis ejus (Domini) feceris : & Deut. XII, 28. eò quod facias bonum וַיִּשְׁרֵךְ & rectum in oculis Domini DEI tui. Dicitur porro de personis, & quidem tam de DEO, Deut. xxxii, 4. Justus יָוִשֵּׁר & rectus est ille ; quam de hominibus : sic Achisus ad Davidem dicit, 1. Sam. XXIX, 6. Vivit Dominus, כִּי־יָשֵׁר quod rectus tu & bonus in oculis meis. Sic canit Vates sanctus David, Psalm. XXXIII, 1.

*Exultate justi in Domino,
Rectis incumbit pulchra laus.*

Sic generatio יִשְׁרִים rectorum dicitur benedicenda, Pl. CXII, 2. tentorium יִשְׁרִים rectorum florens, Prov. XIV, 11. Dotissimus Coccejus in Opp. Posth. ad cap. VIII. Jobi p. m. 132. observat, quod יִשְׁרֵךְ οὐαράν συνείδησιν & ipsam virtutem notet, quatenus recta inter extrema via ad DEUM contendit, & cum ejus lege, quæ est norma omnis boni, accurate convenit. In primis autem præter jam adductas significaciones observandum, quod demortui pariter hoc titulo sint honorati, Num. XXIII, 10. dixit Bileamus : *Moriatur anima mea morte יִשְׁרִים rectorum, & sit novissimum meum, sicut ipsorum.* Ex consideratione itaque hujus Etymologiae id ipsum perspicue intelligimus, sepher haijaschar, denotare narrationem, de aliquo viro integro, justo, & veraci, uti liber bellorum Domini significat enarrationem de bellis Domini, & Sepher hamikna, enarrationem de emitione Jer. XXXII. v. 11. 12. 14. 16.

§. III.

Secundum fundamentum, ex quo judicium de *Libro Recti* pronunciamus, sunt circumstantiæ, quas 2. Sam. I. & Josuæ X. legimus, quibus in locis solummodo sepher haijaschar occurrit. Videamus, quas Libri Samuelis Autor nobis offerat circumstantias. Nuntiatur ibi Davidi, Saulem & Jonathanem in prælio cum Philistæis commisso, superatos & mortuos esse; quo audito David threnos summo cum animi mœrore canere cœpit. Versiculo enim 17. hujus Cap. legimus :

mus: *Et lamentatus est David, lamentationem hanc super Saulem & Jonathanem filium ejus, & dixit (eam), ut excitaret filios Judæ ad discendum arcum, h. e. cantavit illam lamentationem saepius, ut excitaret filios Judæ ad tractandum arcum.* Vocem **וַיֹּאמֶר** & dixit, hoc in loco de canticorum recitatione usurpari, tum ex verborum contextu concludimus, tum aliis locis parallelis confirmamus. Extat Exod. XV, 1. *Tunc cantavit Moses, & filii Israel canticum hoc Domino, & dicendo dicebant, vel latine his verbis dicebant: adde 2. Sam. III, 33. & 2. Par xxxv, 25.* Eodem sensu & h. l. verba cohærent concinne, dum ita vertimus: *Lamentatus est David, lamentum hoc super Saulem & Jonathanem & recitavit illud, ut excitaret Judæos ad tractandum arcum.* Si modo **וַיֹּאמֶר** illud recte explicetur, omnis cadit difficultas, quæ interpretes hactenus exercuit. Davidem enim non semel tantum aut bis, sed saepius Saulem & Jonathanem esse lamentatum, exinde constat, quod Israelitæ demortuos suos saepius lamentati sint, id quod apparet ex luctu Mosis, quem Israelitæ 30. dies, lamentati sunt, Deut. xxxiv, 8. ut & ex 2. Paralipp. xxxv, 24 25. ubi dicitur, *lamenta super Josiam abiisse in statutum.* Sic & David suam lamentationem saepius iteravit, eum in finem, ut excitaret Judæos ad tractandum arcum. Huic narrationi subjicit Scriptor sacer, idem Davidis lamentum esse scriptum in enarratione vel panegyrico *istius Recti*, h. e. additum esse Threnis, quibus Israelitæ ex more recepto & antiquissimo Saulem Regem suum sunt lamentati. Verba ipsa hæc sunt: *Ecce illud (lamentum) scriptum est in libro istius Recti.* Deinde sequitur ipsum Davidis lamentum, vel carmen lugubre, a v. 19. ad 27. incl., quod in hac versione *τριχεῶς* secundum accentus scribemus, quo olim Hebræorum more conscriptum est:

19. *O decus Israelis, super montibus tuis confossum es,
Quomodo ceciderunt heroes.*
20. *Ne indicetis in Gad, neque annuncietis in plateis Askelon,
Ne lætentur civitates Palæstinorum, neque exultent civi-
tates incircumcisorum,* 12. O

21. *O montes in Gilboa, neque ros, neque pluia sit super vobis,
neque super agris oblationum.*
*Nam ibi projectus est clypeus heroum, clypeus Saulis, non
(amplius) inunctus oleo.*
22. *A sanguine confessorum, ab adipe fortium, arcus Jonathanis,
nunquam aberravit.*
Et gladius Saulis, nunquam reversus est incassum.
23. *Saul & Jonathan, amabiles & chari in vita sua, neque in
morte separati sunt.*
Aquilis leviores fuerunt, leonibus fortiores.
24. *Civitates Israelis, super Saulem flete;*
*Qui vos vestiebat coccino cum hilaritate, qui inducebat
ornamenta aurea vestimentis vestris.*
25. *Quomodo ceciderunt heroes in p̄elio,*
O Jonathan, super montibus tuis confusus,
26. *Angustiis afficior propterte, ô frater mi Jonathan, dulcissi-
mus mibi fuisti.*
Sanctior mihi fuit amor tuus, amore mulierum.
27. *Quomodo ceciderunt heroes, & perierunt arma bellica?*
 Davidem hac lamentatione populum Judaicum ad arcum tra-
 Etandum excitasse, nullum est dubium. In ea enim ostendit partim damnum Israelitis illatum, nullo medio nisi dili-
 genti arcus peritia resarcendum; partim collaudat digne he-
 roas arcus peritisimos, quorum mors inopinata & immatu-
 ra arcus & belli peritia erat ulciscenda. His positis non o-
 pus est, ut cum aliis *Librum Recti* in laudem Saulis conscri-
 ptum, in aliis libris sacris queramus, vel cum quibusdam pro ca-
 nonico amissio habeamus. Est enim extra omnem dubii contro-
 versiam positum, *Librum Recti* continuisse carmina lugubria,
 in obitum Saulis composita, patetque facile ratio, cur carmi-
 na illa, *sepher haijaschar*, panegyricus istius Recti vel narra-
 tio de isto Recto runcupetur, Hebraei enim demortuos re-
 etos & justos appellarunt, quos nos beatos nominamus. Hinc
 Scriptor sacer Saulem, cuius obitus fecerat mentionem, re-
 spexit,

spexit, eumque *Jaschar* integrum & justum appellavit, prob
e gñarus, quod de mortuis nil nisi bene. Meruerat hoc
animi magnitudo, quæ in bello pro Israelitarum salute, vi
tam mortis periculo exposuerat.

§. IV.

Sed quid de Josuæ loco nunc erit dicendum, for
tasse ibidem *sepher haijaschar* pro carmine lugubri non po
terit haberi? Nos neutiquam de eo dubitamus, nec forte
dubitabunt alii, si rationes recte perpenderint sequentes:
Multi sunt eruditi, qui librum Josuæ, non ab ipso Josua, sed
ab alio vel Propheta, vel sacerdote, & quidem post ipsius mor
tem fuisse scriptum, existimant, cuius sententiæ rationes pro
ferunt haud contemnendas, quas conspicere licet in Dispu
tat. de Scriptore Libri Josuæ prolixe. Quid si diceremus,
in obitum Josuæ, ex more Israelitis recepto, quem
paulo inferius sufficientibus suffulciemus testimoniosis, vel
prophetam quendam, vel sumnum Sacerdotem carmen
composuisse lugubre, inque Josuæ fortissimi, herois laudes
excurrisse. Josuam ex more patrio sepultum esse, legimus
Jof. XXIV, 32. Nonne vero in ejusmodi carmine admiran
dum stantis Solis & Lunæ miraculum fuisset memorandum,
res sane memorabilis & cœlestis, æternaque memoria dignissi
ma? Cum autem Scriptor Sacer atque *Θεολόγος*, quicun
que sit, vel Propheta vel Sacerdos, res a Josua præclare ge
stas enarrare, & in memoriam atque solatium totius Ecclesiæ
describere constituisse, miraculum istud præcipuum sibi ju
re meritoque vendicavit locum. Et ne posteri, qui Solis
stantis spectatores esse nequiverunt, illud vel oblivioni tra
derent, vel in dubium incertumque vocarent, provocavit
merito ad documentum, eo tempore maxime vulgatum &
Israelitarum manibus tritum, quale erat *liber istius Redi Jo
suæ*, vel lessus in ejus obitum compositus, ex quo, tanquam
documento coævo & noto, in posteriorum gratiam ipsa ad
duxit verba, quibus notatu dignum stantis solis miraculum
erat depictum. Si vero alii dixerint, ipsum Josuam historiæ

sue fuisse Scriptorem, quod & nobis multas ob rationes videtur probabilius, non deest ratio, quæ suadet, allegationem carminis in obitum Iosuæ confecti, huic libro postea ab Iaia insertam esse manu. In Disputatione supra citata! §. 19. prolixè est demonstratum, non solum Cap. XIX. versum 47. ab alio esse additum, sed ea etiam, quæ Iosuæ mortem describunt, Cap. XXIV. v. 29. & seqq. primum non agnoscere autorem. A cuius autem manu illa complementa sunt profecta, ab eadem & nostram carminis allegationem derivari posse haud absque ratione assentitur. Carminis enim partcula, quam dicimus insertam, etiamsi dematur, reliqua nihilominus optime cohærent: *Et expectavit Sol, & Luna constitit, donec gens se ulciseretur de inimicis suis.* Et non fuit dies, sicut dies ille, neque ante neque post eam, ut auscultasset Dominus, voci hominis; quia Dominus pugnavit pro Israelitis. Carmen vero ibi esse allegatum, facile cognoscimus, codicem accuratius si inspicimus. Postquam enim primus Scriptor dixerat Cap. X. v. 13. *Et expectavit Sol, & Luna constitit, donec ulciseretur se gens de inimicis suis:* statim subjicitur: *Nonne hoc scriptum est in libro Hajjaschar istius Recti?*

*Et stabat Sol in cælo,
nec festinabat occidere circiter die integro.*

§. V.

Tertium fundamentum, quo nostra tanquam firmo talo nititur sententia, est ritus Israelitis multisque aliis antiquis gentibus receptus. Pietas videlicet singularis erga demortuos non Israelitas solum, sed alias etiam gentes eo deduxit, ut Summorum Heroum, Regum & Principum obitum deflerint & carminibus celebrarint, quo de ritu plurima in profanis æque ac sacris Scriptoribus documenta deprehendimus. Jam supra vidimus, Davidem in Saulis & Jonathanis obitum poema ferale fecisse; sed hoc esse unicum, nullumque amplius in sacris literis inveniri Epicedium, minime concedimus. Abnerus quoque præmatura & violenta mor-

te abreptus ab eodem Davide hoc ultimo est mactatus honore. 2. Sam. III. v. 33. 34. refertur carmen ipsum in laudem Abneri dictum, ita sonans:

An morte stulti mortuus est Abner?

Manus tue non fuerunt ligatae,

nec pedes tui compedibus aeneis fuerunt admoti;

Sicut corruuit quispiam coram impiis, corruisti.

Hæc verba a Davide apud sepulchrum esse dicta, antecedentia hujus Carminis monstrant dilucide, quando ibi v. 32. dicitur, Regem Davidem post lectum incedentem, vocem suam sustulisse, ac apud sepulchrum Abneri flevisse, & lamentatum esse. Talia carmina ad tumulum prolatæ Latinis epitaphia nominantur, uti videre est apud Pitisc. in Epitaphium. Post hæc additur, quod universus simul fleverit populus, & auditio Regis lamento adhuc largius lacrymaverit. Hoc vero epitaphium in libro conscriptum esse, testatur Josephus Lib. VII. Antiquitat. Jud. Cap. I. p. 215. Θάψας δ' αὐτὸν ἐν χειθρῷ μεγαλουπεπῶς οὐδὲ ιστιαφίας τι συγγεαψάμενον, Θεόνγες, αὐτὸς ἀπὸ τῆς τάφου σὰς πέρατον ἀνειλάυσατο, οὐδὲ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις, h. e. Sepelivit eum in Hebron magnifice, conscripsitque lugubres threnos, stans ipsemet super monumentum primus deploravit, ceterisque tradidit, quæ ritum Israelitis receptum innuunt, qui scriptum & recitatum ferale canticum iterarunt, ac præcientem pro viribus sunt imitati. Eodem modo Jesaias Prophetæ Hiskiæ obitum quorundam ex sententia deploravit; verba hic spectantia Cap. LVII. v. 1. 2. leguntur:

Justus perit, & nemo est, qui advertat,

Et viri pii colliguntur; nemine intelligente,

Quod propter malum (venturum) colligatur justus.

Inreditur in pace, requiescit in cubili suo

Quivis; qui ambulavit coram eo.

Sed sunt certiora, quæ de Josia Rege 2. Paralipp. XXXV, 25. leguntur. Refertur ibi Jeremiam Prophetam lamentatum esse Josiam Regem: omnesque cantores & cantatrices in lamentationibus suis de Josia dixisse, quæ etiam conscripta sunt in

lamentationibus, uti infra audiemus. Nec defunt eruditi, quos inter Maldonatum nomino, qui in Jeremiæ threnis lamentum invenisse putant, in obitum Josiæ exaratum. Et Autores Annotat. ad Anglicana Biblia in præfatione ad Thren. observant, ex quorundam opinione Jeremiam in obitum Josiæ lamentiones suas incepisse, & succendentibus temporibus continuasse. Verum magis placent, quæ Latini & Græci iisdem Threnis præmittunt, licet in Hebræis codicibus desint. Neutquam tamen negamus, Thren. Cap. IV. v. 20. quædam legi verba, in quibus vel Josiæ vel Sedekiaæ obitus videatur deplorari: v. g.

Spiritus narium nostrarum, unclus Domini captus est in rotibus eorum,
de quo diximus, sub umbra ejus vivemus inter gentes.

Quamvis, eadem si verba accuratius inspiciamus, videantur esse ἐμφατικά, quam ut de solo Judæorum Rege capto loquantur; hinc rectius quoque sentiunt illi, qui Spiritum S. longius, & quidem ad Christi mortem prospexit, dicunt, utpote cui Soli hæc in pleno competit sensu. Qua de methodo interpretandi plura docet Samuel White Cantabrigiens. *Trinit. Collegii Collega in Comment. in Jesaiam, in primis in Præfat.* Pari modo Propheta in Bethel planxit Prophetam rebellem a leone occisum, his verbis: *Heu frater mi,* i. Reg. XIII, 30. adde Jer. XXII, 18. Omnia hæc jam in medium prolata evidenter docere videntur, Israelitas olim ex more recepto demortuorum Heroum, Regum atque Principum laudes carminibus scriptis celebrasse, quod etiam B. Geierus noster de Luctu Hebræorum Cap. VI. §. 19. prolixius affirmavit. Eiusmodi vero carmina lugubria ab Israelitis fuisse collecta, & in volumina redacta, cognoscimus clare ex 2. Paral. XXXV, 25. ubi legimus carmina lugubria a Jeremij aliisque cantatoribus & cantatricibus in obitum Regis Josiæ cantata, esse scripta *הַקִּנְוָת עֲלֵי in threnis.* Quæ verba sensu hoc simplici sumta nihil significant, nisi collectos esse istos threnos in Josiæ obitum compositos, & conscriptos ad diuturnio-

turniorem Regis istius memoriam. Josephus Lib. X. Antiquit. Cap. VI. p. m. 335. eodem fere hæc verba sensu accepit, inquiens: Ἰερεμίας δ' οὐ περιπάτησεν, ἀποκηδεῖον αὐτὸν συνέταξε μόλος Θεονυκὸν, οὐ καὶ μέχρι τοῦ διαινεῖν: Jeremias etiam epicedium ei (Josie) scripsit lugubri carmine, quod nunc quoque extare videamus; & Threnos Jeremiæ videtur respexisse, qui nostram ætatem tulerunt.

§. VI.

De reliquarum gentium ritu, in laudibus demortuorum occupato, plura nobis Græcarum & Romanarum Antiquitatum collectores exhibuerunt. Doctissimus Doughtanus *Annal. Excurs. 86. p. m. 149.* ex Scaligeri Castigat. ad Festum observat, ab Israëlitis, nec aliunde consimilem ritum ad Gentiles transiisse. Undeque esse existimat, lugubres illas neniae tam Græcis quam Latinis in funeribus usitatas, quibus defunctorum honorationum præcipue laudes memorauntur. Κοιδῶν Θρηνητῶν h. e. funebrium cantilenarum meminit Herodotus Lib. II. cap. 79. Nenia, inquit Festus, est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Plura dabit Kirchmannus de funeribus Romanorum, collecta Lib. II. Cap. VI. p. m. 94. seqq. Sed prout alii ritus laudabiles tandem in abusum abierunt; sic idem pariter de carminibus observare licet funebris. Quæ enim inter Israelitas olim à summis Regibus & Prophetis composita & recitata, supra vidimus, ea temporis lapsu ab ineptis quoque præficiis sunt decantata; unde factum, ut carmina puerilia & incondita, in quibus multa frivola canebantur, neniae sint appellatae. Testatur hoc Nonius, dicens: Nenia ineptum & inconditum carmen, quod adducto pretio mulier, quæ præfica diceretur, iis, quibus propinqui non essent, mortuis exhiberet. Cicero tamen de Legibus II. 24. Honoratorum virorum, inquit, laudes in concione memoranto, easque etiam ad cantus ad tibicinem prosequuntur, cui nomen Nenia: quo vocabulo etiam Græci cantus lugubres nominant. Vid. Pitisc Lexic. Antiquitat. sub voce Nenia. Verum regredimur ad Reges, quoque honore Ægyptii in pri-

mis, qui reliquias gentes vetustate antecellunt, rituumque
Hebraeorum maximi deprehenduntur æmulatores, suos Re-
ges defunctos exceperint, videbimus. De quibus Diodo-
rus Siculus Lib. I. Biblioth. p. m. 65. memoriarum prodidit sequen-
tia: Οὐτότε γάρ ἐκλέισαι τις τὸν βίον τῶν βασιλέων, πάντες δι κα-
τὰ τὴν αἰγυπτίου κοινὸν ἀνηρεύοντο πένθος, οὐδὲ τὰς μὲν εἰδῆτας κατ-
εἵρητοντο, τὰ δὲ ιερὰ συιάλειον, οὐδὲ τὰς θυσίας ἔπειχον, καὶ τὰς ὕστε-
τας ψκήγον ἐφ οὐδέποτε οὐδὲ δύο. καταπιεσμένοι δὲ
τὰς κεφαλὰς πηλῷ, οὐδὲ περιεζωσμένοι σιδόνας ὑποκάτω τῶν μα-
τῶν, ὁμοίως ἄνδεσσας γυναικες περισταντες ἀθροισθέντες κατὰ διακοσί-
ας η τριακοσίοις, καὶ τὸν μὲν Θεῖνον ἐυρύθμως μετ' ἀδης ποιήμενοι δις
τῆς ημέρας, ἐτίκην ἐνκαλύμενοι τὴν ἀρετὴν τὸ τετελθυτικόν-
τος, h. e. Nam post Regum cuiuspiam est vita excessum omnes per
Ægyptum, luctu communi suscepto, lacerare vestes, sacras aedes
claudere, sacrificia inhibere, nec festa celebrare per LXXII. di-
es solebant: capitibus autem luto conspersis, sindone infra mam-
mas succincti, viri pariter atque fœminæ ad ducenos, aut tre-
cenos circumibant, bisque in die lugubri carmine defuncti lau-
des concinne modulantes, virtutem ejus quasi ab inferis revoca-
bant. Idem Diodorus eodem libro p. m. 83. refert: Liberum
esse, & a lege potestatem habere quemvis demortuum accusa-
re. Si vero nullus accusator se obtulisset, deposito cognatos lu-
ctu ad mortui laudes processisse. De genere quidem nihil, ut
Græcorum consuetudo haberet, eos memorare, quia omnes aequi
nobiles in Ægypto esse censentur. Sed ut a puero educatus &
instiutus, & ad virilem ætatem progressus, pietatem in Deos,
& justitiam, itemque continentiam, & alias virtutes coluerit,
recensere, Deosque infernos, ut in contubernium piorum recipi-
atur, obtestantes rogare. Vide ibidem plura. Huc quoque
spectant, quæ Herodot. Lib. II. LXXXIX. p. m. n. 9. de cantile-
na Lino seu Manero narrat, quā filium unicum præmatura
morte decedentem Ægyptii honorarunt.

§. VII.

Accedit porro quartum fundamentum, quo *Librum
Recti* esse carmen confirmare conatur. Id patere existi-

ma-

mamus, verba si ipsa intentius inspiciamus, quæ in duobus supra ostensis libris Rectorum legimus. Difficillime quidem de Hebræorum antiquorum Poesi certum ac veritati congruum quid dici, multi sunt persuasi, maxime si quæstio de metris Hebræorum moveatur. Sed paucis, quantum fieri poterit, complectamur verbis, quæ in Carmine Hebraico nobis præcipue videantur consideranda. Primo in iis requiritur, ut brevibus constent membris, quod perpetuotam in Canticis Davidis, quam threnis Jeremiæ, Mosisque cantico observamus. Hæc vero minora τμέματα nobis conservasse videtur Auctor Accentuum, qui, si ejus accentus distinctivos maiores attenderis, ejusmodi semper exhibet membra, sensumque in iis sittit tam locis parallelis, quam contextui & scopo convenientissimum; ut ideo nulli dubitemus, accentus exprimere antiquam Judæorum lectionem in Synagogis usitatam, qua Codex sacer distincte est præleatus. Sequimur hinc Magnif. nostrum *Læscherum de carnis Linguæ Hebrææ Lib. II. Cap. X. §. 6. p. 436.* ubi ita dicit: *Plerique, post perditum in hac quæstione oleum & operam, eò tandem deveniunt, ut præter stylum vivaciorem & magis vernantem accentuumque discriminem in Poesi sacra nihil singulare inveniant, unicum id observantes, quod singuli paragraphi in duo τμέματα dividantur, quorum singulum tractum aliquem tonorum & melodiam finiat.* Nec dissentit Judæus Autor *Cosri Part. II. p. 133.* Sane constat mihi, inquit, *Cantiones vel carmina non requirere dimensionem quantitatis & numeri syllabarum accedunt, sed posse tam breviores, quam longiores æqualiter cani, veluti*

לעשות נפלאות גוזלות
& חורב ליהנות כי טוב

Psalm. 136. v. 1. & 4. nempe juxta Musicam eorum, qui in ea respiciunt ad actiones. Nec hactenus nos pœnituit ejusdem sententiæ; consideratis enim omnibus, nihil invenimus, quod ad veritatem proprius accedit. Secundo in carmine Hebreo antiquis temporibus fuit observatus rythmus, non ille, qui

no-

nostro *ævo* ομοιοτέλευτα requirit; sed quem nobis Svidas & Beda descripserunt. *Est rythmus*, uti Beda ex aliorum scriptis colligit, metris consimilis, verborum modulata compositio, non metrica ratione, sed numero syllabarum ad judicium aurum examinata, ut sunt carmina vulgarium poetarum. Et quidem rythmus sine metro esse potest, metrum vero sine rythmo esse non potest. Rursus Beda ex Lib. I. Marii Victorini cap. de Rythmo: *Metrum est ratio cum modulatione: rythmus modulationis sine ratione.* Plerumque tamen casu quodam inveneries etiam rationem in rythmo, non artifici moderatione servatam, sed sono & ipsa modulatione ducente, quem vulgares poete necessè est, faciant rustice, docti faciant doce. Svidas antiquorum rythmum ita descriptsit Tom. III. p. 269. *Εἰς ἔμμελον ἀκολύθης ἀρμονίας μέλον ἐν Φωνον.* Παλῆ μέτρες ποθοῦσαι. Deinde addit: *Ille vero tibicinas barbaricum aliquem rythmum sibi canere jubet.* Unde colligimus, rythmum esse melodiam, secundum quam carmina lecta vel cantata sunt, quibusdam syllabis tarde, aliis breviter pronunciatis, licet sua tales non sint natura. Duo itaque in carmine erunt observanda: 1) rythmus, vel ordo harmoniae concinnus. 2) metrum i.e. rationes pedum. Sed in lingua Hebræa omnes syllabæ sunt æquales, quæ in nulla metra coeunt, quod Grammatici demonstrant clarissime: ideo in carminum recitatione tantum rythmus est observatus, qui quasdam syllabas tarde, alias breviter pronuntiat. Et hunc rythmum respexit videtur Philo Judæus Opp. p. 178. Josephus *Antiqv. Lib. 7. c. 12.* Eusebius *Præp. Evang. Lib. 2. c. 3.* & Hieronymus in *Epist. ad Paulinum*, aliique, qui in Psalterio, Jobo, Threnis, græcorum metra reperiri dixerunt. Plura de Hebræorum metris doce differuit Martionay in *Hieron.* Opp. T. I. Prol. IV. §. 4. qui licet ad metra procedat, imagines tamen dactyli & spondai tantum asseruit, quam convenientiam multa sèpius impediuntur. Tertio in *Carmine Hebraico* invenimus stylum poetum, qualem in aliis quoque Græcorum & Latinorum carminibus observamus. Hæc si ad nostra carmina lugubria refer-

OD

referamus, statim appareat, adesse in illis minora *τμίματα* & membra, quæ *τιχέως* suprà delineavimus, accentuum distinctiones secuti. Quales vero rythmi fuerint, secundum quos cantata vel recitata sint illa carmina, nos cum aliis ignorare ingenue profitemur; tanto quippe temporum decursu & rerum vicissitudine musica hebraica periit, & uti videtur, non facile restituenda. Quare *in ventum laborabit* (ut loquitur *Cohēleth V, 15.*) qui in his penitus perscrutandis operam ulteriorius impendet.

§. VIII,

Insedit contrà quibusdam opinio, poetas sacros observasse ὄμοιοτέλευτα vel rythmos spurios, quales in occidentalium linguarum carminibus studiose conquiruntur. Theodorus Herbertus, *Libro peculiari de Poetica Hebræorum*, & post illum clarissimus Clericus in *Biblioth. Univers. Tom. IX. n. 8. p. 245.* & in *Commentariis suis* frequenter, nec non Biagio Garofalo in *Poesia degli Ebrei e dei Greci p. 21 seqq.* ejusmodi rythmos in carminibus sacris data opera quærunt, &, si se non offerant, restituendos esse, & emendandos codices asserunt. Ast vereor, ne concessa hac sententia, & in primis illa emendandi licentia infinitæ circa rythmos orituræ sint lites; eo, quod pauca Hebraica vocabula, quæ uti notum, sua natura ad rythmos sunt maxime prona, in diversos facile rythmos abeunt. Experientia ipsa hoc comprobavit, carmina enim, quæ Clar. Clericus ad rythmos reduxit, non placuerunt Garofalo, qui rursus alios excogitavit. Videamus jam Canticum Deboræ, quod Clar. Clericus in *Comment. ad Judic. V. p. m. 92.* ad hos coegit rythmos:

Schimgnū	mlachim
Haasinu	rosenim
Anochi	lajova
Anochi	aschira
Asammer	lajovā
Elohe	Jisrael

* * *

C

Re-

Rejectis vero his rythmis alios excogitavit adductus **Garofalo** Italus l. c. p. m. 28.

*Schimgnù
Mlachim
Haasim
Rosenim
Anochì
La Jovà
Anochì
Aschirà
Assammer lajova
Elohe
Jisraël*

Facillimum esset eadem verba ad alios reducere rythmos, si operæ pretium faceremus. Cui enim licentia voces transponendi & mutandi conceditur, is in lingua rythmorum feraci, facillime diversos producit rythmos, prout $\varsigma\chi\varsigma\varsigma$ vel longiores vel breviores reddere voluerit. Nolumus addere, quæ in his rythmis displicant; redibimus potius, unde digressi eramus, ad carmina nostra lugubria, in quibus nulla $\delta\mu\omega\iota\sigma\tau\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\upsilon\tau\alpha$ studio conquisita reperimus. Casu natos ex parte agnoscimus rythmos, sed non studio conquisitos, sed casu factos. In carmine quidem Davidis in Saulis obitum composito sese offerunt rariores, sed tales etiam in aliis libris profaicas offendimus. In Carmine in libro Josuæ allegato, & duobus $\varsigma\chi\varsigma\varsigma$ ab soluto, iuuenitur rythmus, sed nullo modo purus, quod quivis, qui accuratius istum inspiciet, observabit:

*Vajaamòd haschschemesch, bachazi haschschemajim,
Vlò àz labòh, Cjom thamim.*

Im enim cum gravi & ajim penacutum haud consonare aurum mensura vel maxime monstrat. Miramur itaque suminopere Clar. Clericum, qui etiam h. l. $\delta\mu\omega\iota\sigma\tau\acute{\epsilon}\lambda\epsilon\upsilon\tau\alpha$ invenisse putat: *Omittendum non est*, inquit, *quod in aliis antiquissimis*

simis poetæ verbis jam animadvertisimus, hic quoque duos esse versus ὄμοιοτελέτης. Hæc vero nobis tam antiqua non videntur, ut ea in antiquissimis hebraicis carminibus quæramus. Casaubonus *de Poematis cantu* primos rythmos Nero-nis demum temporibus quærendos esse dicit, cui adstipulatur Salomon van Till in *Dicht-Eing- und Spiel-Kunst* p. 49. Psalmi pariter Alphabetici, qui a librariis procul omni dubio nobis integri sunt conservati, quod literarum ordo docet, nullos exhibent rythmos, sed minora τυμπατα. Neque LXX. sines, neque Chaldæus, qui istis temporibus codicem sacrum interpretati sunt, quibus Hebræorum Musica florebat, quicquam exhibent, quod constantes Hebræorum rythmos indicaret, sed plane de iis tacent; nec Talmudici vel ulli alii Rabbini certi quid de istis proferunt. In Alcorano ὄμοιοτελέται legimus; verum censente Scaligero in *Animadv. ad Euseb. Chron.* p. 7. non intenta, sed a Criticis, cola & cæsa, qui designarunt, conquisita. Veremur, ne simile quid codici Hebræo contingat. Judæi proinde multi ægre ferunt sæpius, quod Carmina Hebraica hodie scribantur rythmice; audiamus, quæ in Cosri Part. II. p. m. 135. de rythmis dicunt, *Hoc est ex erroribus & peccatis nostris. Non sufficit scilicet nobis relinquere gradum & dignitatem istam rerum vel realem; sed insuper corrumpimus qualitatem linguae nostræ, quæ cum data sit ad nos conjungendos, nos eam convertimus in materiam discordiæ:* Rursus p. 136. *Quod ad usum Carminum illorum certa pedum & syllabarum dimensione constantium attinet, idem nobis circa illa accidit, quod olim Patribus nostris, de quibus dictum est: & commiscuerunt se cum gentibus & didicerunt opera eorum, Ps. 106. v. 35. h. e. ea non habemus a Majoribus & Patribus nostris, sed Gentilibus Græcis, Arabibus &c. & ad illorum imitationem ea facimus. Inclinat ad eandem sententiam Abarbenel, inquiens: Rythmica & metrica hodie usurpata carmina, non esse usurpata in libris sacris, sed assumta ab Arabibus; his tamen esse præstantiora hebræa.* Vid. Buxtorfi Mant. p. 408. seqq.

§. IX.

Ex his tandem parere existimamus, libros recti esse epicedia in libris conscripta, ad quæ scriptores sacri, tanquam ad documenta rebus gestis coæva, provocarunt. Sed nobis obstat sententia Scipion. Sgambati, qui in Archiv. V. T. Tit. XV. p. m. 265. nullum his in locis librum allegari existimat: *Dicit quidem posset, inquit, nullum hīc citari librum, sed esse circumlocutionem, ac phrasin talem, ac si diceret: Nonne hoc scriptum est vere? Nam illa verba Hebraica חלא היא כתובה על ספר הישר facile sic verti possent: Nonne hæc historia scripta est juxta narrationem rectam? quod esset omnes salebras saltu evadere.* Sed longe diversum sensum alii ex ea phrasι hauriunt, qui eam accuratius inspiciunt. Deuter. XVII, 18. futuris Israelitarum Regibus præscribitur, ut legem sibi describant in libro quodam in præsentia sacerdotum & Levitarum, ubi eadem phrasis occurrit: *וְכָתַב לֹא אַתָּ מִשְׁנָה עַל סֵפֶר: וְדִسְכְּרָבָת סִבְיֵ exemplar legis hujus super libro. quæ inepte verteres: וְדִסְכְּרָבָת סִבְיֵ exemplar legis hujus juxta narrationem.* Scribere super libro, Latinis est, scribere in libro. Quare & illa Josuæ vertenda sunt: *Ecce hoc scriptum est in libro recti.* Ratio, cur in neutro vertatur *hoc*, redditur a Glassio L. III. Tr. i. Can. XIX. p. m. 603. quem vide. Ut itaque i. Reg. XIV. v. 19. liber allegatur his verbis: *Ecce illa scripta sunt super libro rerum dierum h. e. Annalium; sic h. l. peculiarem quoque librum allegatum esse, persvasi sumus.* Omne dubium tollitur, si 2. Sam. I, 18. inspiciamus: ibi enim sacer scriptor dixit: *Ecce hæc scripta est super libro recti, ubi voce היא hæc respexit, ad antecedentem lamentationem קינדרה ut sensus fit: Lamentatus est David lamentationem hanc super Saulem & Jonathanem, eamque recitavit, ut excitaret Judæos ad tractandum arcum, ecce illa (lamentatio) scripta est in libro recti.* Cui statim ipsum lamentum subjicitur, ex libro recti desumptum.

§X.

§. X.

Si Judæorum sententias de libro Recti inquiramus, primum sibi locum vendicant, qui librum Recti nostram ætatem tulisse tradunt. Varii libri a Judæis circumferuntur, quibus titulus *liber Recti* est præfixus. Talis est סְפָר הַיִשְׁרָה, *Liber Recti*, quem scripsit R. Schabbatai Carmuz Levita, cuius argumentum est morale de rebus, ad animæ directionem spectantibus, agens. Est conscriptus anno Mundi 5154. Chr. 1324. extatque Mst. in Biblioth. Vatic. papyr. in 4. referente Bartol. Bibliothec. M. Rabb. Part. IV. p.m. 365. Alius סְפָר הַיִשְׁרָה *Liber Recti* scriptus est à R. Tham, qui ex Salomonis Jarchi filia fuit nepos. Hic est liber legalis, tractatque de juribus Judaicis, octodecim capitulo constans, excusus Italiae anno 304. h. e. Chr. 1544. & Cracoviæ anno 346. Chr. 1586. teste eodem Bartol. l. c. p. 447. & Part. III. p. 868. Sed hi duo libri sunt recentiores, neque huc spectant, neque a Judæis pro nostro libro Recti venditantur. Tertius autem ejusdem nominis liber est anonymous, qui a Judæis quibusdam pro nostro libro Recti habetur. Explicat ille historias contentas in Pentateucho, libro Josuæ & Judicum, multaque addit ad modum paraphrasium curiosa quidem, sed plerumque fabulosa. Prima vice Neapoli produisse refertur, deinde Venetis apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinum Anno ח'שפּוֹנָה 5385. Chr. 1625. in 4to. Vid. Bartoloccius Part. III. B. R. p. m. 935. R. Sabbathai in Siphre Jeschenim fol. 31. a. refert, quod idem liber sit excusus Cracoviæ anno ט'שפּן 385. h. e. Chr. 1625. & Pragæ anno תְּכַח 428. h. e. Chr. 1668. in 4to. Porro in Germanicam translatus est linguam a R. Jacobo, qui eundem תְּבִשְׁר appellavit, excusus Francofurti ad Mœnum anno גְּאַלְתָּה 434. h.e.Chr. 1674. Et quo certius de eô constet, adducere libet ea, quæ editor ejus primus præfationis loco præmisit, & ex editione Pragensi latine versa hujus sunt tenoris: “Notum est, & per-“venit ad manus nostras hodie, quod, cum vastaretur Hi-“erosolyma urbs Sancta per Titum, ingressi sint omnes

C 3

duces

"duces Hierosolymam magnam & amplam ad prædandum.
 "Inter quos etiam fuit dux quidam ex ducibus Titi, nomine
 "Sidrus, qui ingressus quæsivit, & invenit domum in urbe
 "illa magnam & amplam, quam spoliavit. Cum vero vel-
 "let exire, adspergit parietem, & vidit, quod quædam es-
 "sent abscondita in pariete, Quare diruit parietem & ædi-
 "ficium, & invenit conclave repletum libris plurimis, Pen-
 "tateucho, Prophetis & Hagiographis, ut & libris de Re-
 "gibus Israel, & Regibus gentium: Invenit etiam libros
 "alios plurimos ad Israelitas spectantes, nec non descripta
 "Legis exemplaria correcta, ut & thesauros multos addu-
 "ctos istuc; invenit quoque varias ciborum species & vi-
 "num multum. Ibi quoque invenit quendam senem seden-
 "tem, & legentem in libris. Videns vero dux hunc adspe-
 "ctum egregium, admiratus est maxime, dixitque, cur hoc
 "loco sedes, nemoque super te constitutus est. Respondit se-
 "nex, quod ante multos annos cognoverit, destructionem
 "Hierosolymæ, quodque ideo extruxerit sibi hoc conclave
 "& exedram, atque illos libros secum attulerit, ut eos lege-
 "ret; se enim cogitasse, fortasse se erexitum animam suam.
 "Exhibuit itaque Deus huic seni hanc misericordiam in o-
 "culis ducis, ut eduxerit eum cum gloria, cum omnibus li-
 "bris ejus, qui profectus est cum eo ex urbe in urbem, do-
 "nec pervenerunt Sevillam; vidit enim Dux, quod senex
 "ille sapiens & prudens & doctus esset in omnibus discipli-
 "nis, quare honorifice eum habuit, & aluit eum in domo sua
 "perpetuo, & informatus est ab eo in omni sapientia. Por-
 "ro ambo ædificarunt domum magnam muro circumdatam
 "Sevillæ, in quam deduxerunt omnes illos libros, quæ do-
 "mus adhuc est in urbe Sevillæ. In illis libris scripta sunt o-
 "mnia, quæ futura sunt in regnis mundi usque ad adventum
 "Messiæ nostri. Cum vero in exilium ejecti essemus, acci-
 "dit, ut liber hic, qui Toledoth Adam vocatur, in nostras
 "manus venerit, cum aliis pluribus libris, qui ex ista domo
 "Sevillæ exportati, & in urbem nostram Neapolin, quæ sub
 Rege

"Rege Hispaniæ est, transportati sunt. Et cum cognosce-
 "remus, quod libri isti omni sapientia pleni, decrevimus e-
 "os stylo ferreo exprimere, uti & alios, qui ad manus no-
 "stras pervenerunt, inter quos liber iste est præstantissimus.
 "Præterea pervenerant ad manus nostras alia XII. exempla-
 "ria ejusdem libri, quæ contulimus, & cognovimus, quod
 "conveniant, nihilque discriminis inter ea intercedat, ne-
 "que in vocibus, neque in literis, neque in sensu. Et quo-
 "niam egregium usum in illo libro cognovimus, decrevimus
 "illum typis subjicere. Scriptum inventum est, hunc librum
 "appellari librum Recti, qui ideo sic appellatus est, quod
 "omnes res ordine sint conscriptæ, prout olim factæ sunt,
 "secundum antecedentia & consequentia. Non invenies
 "in illo libro res præcedentes postpositas, aut consequen-
 "tes præpositas, sed omnia enarrantur loco & tempore suo.
 "Hinc invenies dici aliquem mortuum esse hoc vel isto an-
 "no &c. Et propterea vocarunt illum librum Recti, quam-
 "vis vulgo etiam sit appellatus אָדָם תּוֹלְתּוֹת סִפְרֵי li-
 "ber generationis Adami, a primis istius libri vocibus,, Ex his
 editoris verbis, cognoscimus, librum illum historicum pro
 genuino libro Recti venditari. Si quæras, quæ in eo de
 statione Solis & Davidis epicedio legantur: respondemus,
 historiam tantum usque ad Judicum ætatem pertexi, initio
 ab Adamo facto, adeoque nihil de Davidis carmine, in obi-
 tum Saulis exarato, in eo reperiri; stationem vero Solis Jo-
 suæ temporibus factam in eodem recenserî verbis sequenti-
 bus:

וַיְהִי חֹמֶם יְיָ לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל

Et conturbavit eos

Dominus coram Israe-

litis, וּpercussit eos cla-

de magna in Gibeon, וּ

persecutus est eos in via

adscensus Beth Horonis

usque ad Makedam, וּ

וַיְכֹס מִכְחָה גְּרוּלָה בְּגִבְעָן

et

de magna in Gibeon, וּ

persecutus est eos in via

adscensus Beth Horonis

usque ad Makedam, וּ

וַיַּרְדֵּפֶם רֹךְ מַעֲלָה בֵּית

et

de magna in Gibeon, וּ

persecutus est eos in via

adscensus Beth Horonis

חוֹרֹן עַד מִקְוָה וַיַּנְסֹן בְּפָנֵי

et

de magna in Gibeon, וּ

persecutus est eos in via

יִשְׂרָאֵל: וַיַּהֵי כְּנֻסָּה וַיַּשְׁלַךְ

et

de magna in Gibeon, וּ

persecutus est eos in via

adscensus Beth Horonis

usque ad Makedam, וּ

וְ

fugerunt coram Israelit is. Et cum fuderent, pro jecit Dominus super eos lapides grandinis ex cæ lls, ut morerentur ex illis plures, quam quos percus serant Israelites. Et Isra elite persecuti sunt eos, et percusserunt eos denuo in via, in qua eos persecuti sunt. Quumque percu terent eos, dies inclina vit ad vesperam, quare dixit Josua in oculis totius populi: Sol in Gibe on quiesce, et Luna in valle Ajalonis, usq; dum ulta est gens de inimicis suis. Et exaudivit Domi nus vocem Josuae, et quie vit Sol in cælo et stetit triginta et sex horas; et pariter Luna stetit, neque festinavit occidere circiter die integro. Neque fuit similis dies antea, vel postea, ut exaudiverit Dominus vocem viri: nam Dominus pugnavit pro illis Israelitis.

Quamvis editor hunc librum pro libro Recti aliis ve lit obtrudere, multa tamen & satis ardua obstant, quæ frau dem ejus detegunt. Ex libro ipso i) apparet Autorem librum suum

י. עליהם אבנֵי ברד מן השפמים וימתו מכם רבים מאשר הכהן בני ישראל: ובני ישראל רדפו אחורייהם ויכים עוד ברד תלוך והכותאותם: ויהי בהכותאותם אוותם והיו כתרו לעروب ויאסטר יהושע לערני כרְהַם העם שמש בגבעון וום וירח בעמק אידון עד יקום גוי מאוייבו: וירשע י. בקורי יהשע וידום המשמש בחצי השטחים ויעמוד שלשים וששה עתים ונם ירח עמר ולא אז לביא כיום תמיים: ולא תוריה כיום ההויה לפניו ולאחריו לשמע י. בקורי איש כי י. נלחם להיב לישראל:

sum ex Pentateucho, Josua & Judicum libro conscripsisse;
 cuius rei testimonium habemus evidens in fine *elle haddebarim*, ubi hæc legimus. Et docebat Moses viam Domini & leges ejus : **הֲלֹא חָסֵכְתָּ בְּתוֹכֵיכֶם עַל־סִפְרֵת תּוֹרַה;** **הַאֱלֹהִים אֲשֶׁר נָתַן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם מִשְׁרָחָ:**
Nonne hæc scripta sunt in libro legis DEi, quam dedit Israelitis per Mosen. Sic pariter in fine historiæ Josuæ ab ipso Autore additur : Nomina urbium, quas occuparunt Israelitæ diebus Josuæ **הַנָּס כְּתוּבָם עַל־סִפְרֵת רְבָרִי יְהוָשֻׁעַ** **אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל־סִפְרֵת מִלְחָמֹת יְהוָשֻׁעַ** **כְּתָבָן מִשְׁרָחָ וְיְהוָשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל;** *Ecce illa scripta sunt in libro gestorum Josuæ apud Israelitas, & in libro bellorum Domini, quem scripsit Moses, Josua, & Israelitæ.* 2) Scriptor libri existimat, librum bellorum Domini scriptum esse a Mose, Josua & Israelitis, quod nobis non videtur, & alibi data occasione evidenter demonstrari poterit. 3) Locum ex libro Recti, qui allegatur, 2. Sam. I, 18. in hoc libro frustra quæres. Hic enim liber historias tantum Pentateuchi, Josuæ & Judicum enarrat, & gesta Saulis atque Davidis plane intacta reliquit. 4) Liber hic nec ab ipso Autore *Liber Recti* appellatus est, sed verum ejus nomen exhibit titulus Autoris **זְדַחַת תּוֹרַת אָדָם** *bis est liber generationum Adami*, quo nomine ex ipsa primi editoris confessione vulgo est appellatus. 5) Talmudicæ fabulæ, quas enarrationi immiscet, & quarum specimen in verbis allegatis supra invenis, eum post Talmudis collectionem vixisse testantur. Solem enim 36. horas stetisse, est R. Elieseris traditio, in præcedenti Disputatione de statione solis p. 31. adducta 6) Nisi fallimur, stylus Autoris, qui satis hebræus, nec chaldaicis vocabulis est commixtus, ostendit, quod seculo demum XIII. a Christo nato a Judæo Hispano sit conscriptus; eo enim tempore Judæi puram hebream lingvam in Hispania seabantur, quam hodie rarius invenies. 7) Fabulosa sunt, nec ullam fidem merentur, quæ editor de fene in excidio Hierosolym. hujus libri custode, & de ejus in Hispaniam & Sevillam transportatione, impuden-

ter satis mentitur. 8) Et quod in primis advertendum, carminis verba in libro Josuæ allegata hoc in libro non leguntur, sed traditio potius Elieferis ejus in locum est substituta, id, quod modo antea ostendimus.

§. XI.

Nec est, ut existimes, carmen huic libro Anonymo sub junctum, esse ἀπόκρισις genuinum, quod Josua in Bethoron cecinit. Preces suas ad DEum fudisse Josuam, constat ex v. 12. Cum enim hostes in fugam conjecti & lapidibus grandinis prostrati essent, Josua precatus est, gratiasque egit; quæ preces procul dubio fuerunt prolixiores, quam hodie leguntur in Josua; Videtur enim eum gratias DEO egisse, pro victoria impetrata, pro concessis viribus, pro tempestate hostibus immisâ. Iisdem addidit votum, ut DEus prolongaret diem, ne imminens nox victoriæ finem imponeret, ac hostibus fugiendi occasionem daret. Ex his vero precibus exiguum nobis supereft fragmentum, quia historicus tantum refert, Josuam dixisse in totius Israelis oculis;

Sol in Gibeon sta,

& luna in valle Ajalon.

Prolixiores easdem preces noster Autor exhibet, tam accurate imitatus Hebræorum carmina, ut, si phrasin respicias, fere nihil sit, quod cum biblico stylo non conveniat. Speciminis loco ejus initium apponamus:

רבות עשית אתה יהוה
פעלה גroleות מי כמוך
שפט רצמו לשמר
חסדי ומצוותי משגבי
שיר חדש אשירה לך בתורה
 לך אומר אתה עד ישועתי

*Magna fecisti tu Domine,
Magna operatus es, quis tibi similis.
Labia mea canant nomini tuo.*

Mis-

*Misericordia mea, fortalitium meum, & locus aliis
meus!*

*Canticum novum canam tibi cum confessione,
Tibi psallam, quia tu es fortissima salus mea &c.*

Reliqua prætermittimus, quæ nimis prolixia forent, & ad-
ducamus tantum, quæ in eodem de miraculo nostro inve-
untur:

יצאת לישע לנו
גאלת בזרע הארץ עמך
עניתנו משמי קרשך
מרבבות עם הושענו:
שמש וירח בזבורה עמרן
ותעמור באפק אל צורינו
וთאו עליהם משפטיך:

*Egressus es ad salvandum nos,
Redemisti brachio tuo populum tuum.
Respondisti nobis propter nomen tuum sanguim;
Amyriadibus populorum salvasti nos.
Sol & luna in habitaculo suo steterunt,
Tuque stabas in ira tua contra hostes nostros,
Et præcipiebas super eos iudicia tua.*

Hæc de Solis statione in carmine illo legimus; ex quibus cognoscimus clare, quod verum Josuæ ~~πατέντεων~~ nullatenus exhibeant. In hoc enim Josua dixit: *Sol in Gibeon sta, & luna in valle Ajalon*, quæ in suppositio non leguntur carmine. Fortasse non fallimur, si dicamus, Anonymum imitatum esse prophetam Habacukum, qui in carmine suo cap. III. n. ita dixit:

שמש וירח עמר זברלה-

Sol & Luna stetit in habitaculo suo.

Præterea miramur, quod Josua ad DEum dicat, *altus meus locus*: hæc quidem David a Saule aufugiens, & locos altos petens, dicere potuit, minime vero Josua. Hoc certum, quod ante Davidem a nemine ea vox sit usurpata: plura ejusmodi addere possemus, prolixiores si esse velimus in

re evidenti. Si denique miraculi magnitudinem, DEique benignitatem, quæ Jofuæ victoriam promiserat, attenderis, absque dubio in vero & genuino Jofuæ ~~πνευμα~~, plures de miraculo circumstantias expectabis, de quo nihil in hoc carmine legis.

§. XII.

Si antiquis temporibus Liber Recti notus fuisset Ju-dæis, procul dubio, Talmudistæ mentionem ejus fecissent: contrarium autem cognoscitur ex cap. II. *Aboda Saræ*, cuius versionem ex Clar. Edzardi editione p.m. 28. addemus: „Qua-„lis erat iste liber recti? Resp. R. Chija filius Abba refert „nomine R. Jochananis, designari hoc nomine librum „Abrahami, Isaaci & Jacobi, (i.e. librum Geneseos, in „quo exponuntur acta Abrahami, Isaaci & Jacobi,) qui vo-„cantur recti, sic scriptum est de ipsis Num. XXIII, 10. Mori-„atur anima mea morte rectorum, (Abrahami, Isaaci & Ja-„cobi,) & sit postremum meum, sicut illius. Sed ubi indicium „hujus rei est in Genesi, (quod Judæi olim sint futuri periti sa-„gittarii?) Resp. Gen. XLIX, 8. Jehuda, te laudabunt fratres tui, „manus tua erit in cervice hostium tuorum. R. Eliefer dicit, per „librum recti intelligi Deuteronomium. Quare autem (in-„quit,) vocant librum hunc librum recti? Resp. Quia in eo „scriptum exstat Deut. VI, 18. Facies rectum & bonum in ocu-„lis Domini. Sed ubi intimatur, (in Deuteronomio, quod Ju-„dæi sint olim futuri periti Sagittarii!) Resp. Deut. XXXIII, „7. Manibus suis erit contendens pro se; R. Samuel filius „Nachmani afferit, per librum recti designari librum Judi-„cum. Quare autem illum vocant librum recti? Resp. „Quia scriptum exstat Jud. XVII, 6. In diebus illis non erat „Rex in Israel, quilibet id, quod rectum erat in oculis suis, „faciebat. Sed ubi insinuatur (in libro judicum, quod Judæi „sint futuri olim periti sagittarii?) Resp. In verbis Jud. III, „2. Ut cognoscerent generationes filiorum Israelis, ad do-„cendum eos bellum... Ex his apertum, atque maxime cla-„rum est, Talmudistas nihil de libro Recti anonymo sci-„visse,

viffe, sed eundem potius in ipso sacro quæsivisse codice. Quod quidem placeret, si modo adducta verba, vel in Genesi, vel Deuteronomio, vel libro Judicum legerentur. De libto Geneseos intellexerunt quoque Rabbaniſtæ in vetusto Commentario Bresch. R. fol. 8, col. 4.

Quis est liber Recti? **R.** Liber Abrahami, Isaaci & Jacobi. Cur vero appellatur liber Recti? quia [Num. XXIII, 10.] legitur: moriatur anima mea morte rectorum. **R.** H[ab]il peta probare voluit ex illo Gen. III, 18. (ad dominandum die atque noctu, quia justi dominantur stellis.) **R.** Chanin nomine R. Samuel probare voluit ex fine libri (Gen. XLVIII, 19.) Sed frater ejus minor natu (Ephraim) crescat magis, quam ipse Manasse). Et fortasse ita est: Joshua enim descendit ab illo (Ephraimo) hic vero jussit subsistere motum Solis & Lunæ, quæ sidera dominantur ab initio mundi ad finem ejus. **R.** Chanin nomine R. Schmu- el filii R. Jizchak adduxit rationem ex libro legis (Deut. XXXIV, 17.) primo genito bovi ejus erit gloria. Et fortassis ita

מַאי סְפִר הַיְשָׁר סְפִר
אֶבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב: וְאַמְּאֵי
קָרֵי לֵוִי סְפִר הַיְשָׁר: רְכַתֵּב
תְּמוּתָן נֶפֶשׁ מֹותָן יְשִׁוָּתָן
רֵי חַלְפָּתָן מִיּוֹתָן לֵוִי מִן
הַכָּא וְלִמְשׂוֹר בְּיוּם וּבְלִילָה)
רֵי חַנִּין בְּשָׁם רְשָׁמְוֹאָל
מִיּוֹתָן לְהָמִסְפָּא דְּסְפָּרִיא
וְאַלְמָן אַחֲרָיו הַקְּטָן יְגַדְּלָן
מִמְּנוּ) וְאַפְּשָׁר קָנָא אַלְמָן זֶה
יְהֹרְשָׁע שְׁהֹוֵז עֻמְּד מִמְּנוּ
שְׁהֹוֵא מַעֲמִיד גַּלְגָּל חַמּוֹת
וְלִבְנָה שְׁהֹן שָׁלְטָן מְסוּפָּה
הַעֲלָמָן וְעַד סְוּפָּה: רְיַחְנִין
בְּשָׁם רְשָׁמְוֹאָל בֶּן רְבִבִּי יִצְחָק
מִיּוֹתָן לְהָמִסְפָּא רְאַרְיָתִן
כְּבוֹד שְׁוֹרוֹ הַדָּר לוֹ) אַפְּשָׁר
קָנָא אַלְמָן זֶה יְהֹרְשָׁע: שְׁהֹוֵז
עֻמְּד D 3

עימד ממן שהויא מעמיד
 גלגר חמה ריבנה : שהן
 שלטין מסוף העולם
 רעד סופ : רא ר' שמעון בן
 יוחאי ספר משנה תורה היה
 סיגנון ליהושע : בשעה שנגלה
 עליו הקב"ה מצאו ישב וספר
 משני תורה בידו : אשר לו חזק
 יהושע אמר יהושע לא ימוש
 ספר התורה הזה ונ"י נטר
 וחראה אותו לגלגר חמה :
 אמר לו בשם שליח רומתאי
 מה : אף אתה רום מלפני:
 פיר ורומ המשמש וירח עמר)

quiesces coram me, quo facto statim stetit Sol & Luna.

Sed supra jam dictum , quod in Genesi allegata verba non legantur ; quare nec Genesis liber Recti esse potest. Nec conveniens est denominationis ratio, Genesin esse librum Recti , quia rectorum Abrahami Isaaci & Jacobi vita in eo describitur : Sic certe *Liber Rectorum* esset appellandus, non *liber Recti istius*. Sic nec liber Deuteronomii erit liber Recti , quamvis enim Ephraimi posteris gloria sit promissa , ea tamen æque omnibus posteris competit , nec soli Josuæ tribuenda. Omnia hæc sunt maxime coacta , & eum in finem ficta , ut traditionem a majoribus acceptam defendant. Quia Jonathan Chaldaeus interpres tam Jof. X, quam 2. Sam. I per-

efl: *Josua enim descendit ab Ephraim , & subsistere jussit cursum Solis & Luæ , quæ sidera dominantur a principio mundi ad finem ejus.* Aliter sentit R. Simeon filius Jochai , qui existimat , legem descriptam Josuæ fuisse hujus miraculi signum. Cum enim (Deus) ipsi appareret , sedebat Josua , librumque legis descriptum in manu tenebat. Dixique ipsi (Deus) bono & forti esto animo Josua ! non recedat liber legis a te. Accepit Josua librum legis & monstravit illum sphæræ Solis , dicens , quamvis non sim excellentior illo (Mose), attamen tu

li-

librum recti intellexit *librum legis*; inde mirum non est plerosque eandem esse secutos sententiam. Nec recentiores Rabbini a majorum placitis recedunt; plerumque enim aliquam Talmudis sententiam amplectuntur. Rasche ad Josuam *librum Genesios*, Kimchius *librum legis*, Ralbag, itidem *librum Genesios* pro libro Recti habent. R. Abarbanel ad X. cap. Josuæ sol. 23. b. existimat, quod verba: *Nonne hoc scriptum est in libro recti*, referantur ad vindictam, præcedentibus verbis descriptam, hoc sensu: ecce illa vindicta scripta est in libro recti. Audiamus eum:

Existimo, quod respiciat ad vindictam. Dixerat enim, quod Israel ipse se ultus sit ab inimicis suis. Deinde dicit: illa vindicta, quæ fieri debuit per manus ipsorum, & ope miraculi cœlestis, prædicta est a Mose in libro Legis, qui est liber recti. Cum enim spiritu prophetico & merito suo eam prævidisset, addidit illi hoc miraculum, uti dixi. Hoc factum est cap. XXXIII. Deut. v. 26. Non est Deus sicut Deus Jeschurun, qui perequitat cœlum cum auxilio tuo, & cum magnificientia sua æthera, habitaculum DEi æterni, & sub brachiis æternitatis; Ut expellat coram te hostem, & dicat, disperde, ut inhabitet Israel secure solus,

ראחשוב אני שיחזור לנקמה
שזכר שישראָה בעצמן יקום
מאובייו ואמר שאורתה נקמה
היזתה נעשרה עת יום
ובכח אותו הנס רשמיימיר
הנה משה רבינו בספר התורה
שהוא ספר תושר יעד עלייה
כ כי ראה אתה בנבואה זו זכותו
אם כן סייע לזה הנס כמו
שזכרתי ויהי זה בפרש
וזאת הבלתי באמור אין
כאר ישורון רוכב שמים
שתקים מענה אלهي קומם
ונני יוגרש מפניך אויב ריאמר
השמר וישכנך ישראל בטח
גנוי

וְנוֹי אֲשֶׁר־עַד יִשְׂרָאֵל מֵכֶתֶךְ
 עַד נֹשֶׁעַ בְּהֵי מִגְןָ עֹזֶר
 וְאַשְׁר חַרְבָּ גָּאוֹתָר יַחֲשֶׁזֶוּ
 אַוְיכָזֶר לְךָ וְאַתָּה עַל בְּמֹתִיטָנוּ
 תֹּורֵר יַרְצָחָ שְׁהָאֵל יַתְּכָרֵר רַוְכָב
 הַשְׁמִינִית בְּעֹזֶר יִשְׂרָאֵל וְאַנְ
 זֶה כִּי אֵם בְּהַנְּהִיגָוּ אֹתָם לְכֹל
 אֲשֶׁר יַחֲפֹץ וּבְהַעֲמִידָוּ הַשְׁמֵשׁ
 וְהַיְרָח בְּעַבְרוֹם וְשָׁהִיחָ זֶה כָּרִי
 שִׁיעָרָאֵל יַקְחָוּ הַנְּקִמָה בְּוַיִּהְם

וְנוֹזֶן

hoc fiat eum in finem, ut Israelitæ se se ulciscantur manibus suis.

Huc usque Abarbanel. Speciem habent, quæ de vindicta Israelitarum in Libro legis prædicta prolixè edidicerit Abarbanel; sed difficultas, quæ alias premit sententias, hoc modo non est sublata. Quoties enim phrases illæ occurruunt: *nonne hoc scriptum est?* vel *nonne hæc scripta sunt,* toties sequitur oratio allegata. II. Sam. l. res est clarissima; sequitur enim lamentum a Davide recitatum, & a Scriptore sacro allegatum. Nec dubium supererit lectori, si Iosuæ verba accurate inspiciat; præcedit enim allegandi formula, & sequuntur verba allegata: *Nonne hoc scriptum est in libro Regum:*

& stabat Sol in cælo

& non festinavit occidere circiter die integro.

Si vera esset Abarbanelis sententia, post allegandi formulam, sequi deberent verba Mosis, quod non factum. Si Mosis verba Scriptor respexit, cur ejus nomen, toties in hoc libro

fontem Jacobi &c. O quam beatus es Israel, quis est sicut tu, o popule servate a Domino, qui est scutum auxilii tui, & gladius excellentiæ tuae, ut humilietur hostes tui apud te, & tu super excelsa eorum calces. b.e. DE US summe benedictus perequitat cælum cum auxilio tuo, quod nihil est aliud, quam quod DEns eos ducat, quocunq; voluerit, & quod stare jubeat solem & lunam, propter illos, & quod

hoc fiat eum in finem, ut Israelitæ se se ulciscantur manibus suis.

libro adductam, omisit. Oratio itaque allegata evidenter docet, quod allegandi formula Mosis verba non respiciat.

§. XIII.

Missis Judæorum sententiis Græcos adimus, quorum mentem de libro Recti si accuratius inquiramus, eosdem vix intellexisse, qualis sit liber Recti, cognoscemus Antiquissima LXX. senes verba Jofuæ: *Nonne hoc scriptum est in libro Recti*, plane omiserunt; non enim nisi cum asterisco in Græcis versionibus leguntur, vid. *Grabii JEsum Nave Cap. X. 13. Et Montfauconii Hexapla Tom. I. p. 210.* 2. Sam. I, 18. liber Recti allegatur his verbis *ἰδὼ γέγεαται ἐπὶ βιβλίος τῷ ιυθῆς*, ecce scriptum est in libro Recti! Ex qua versione nihil haurimus, quod lucem affundat. Theodoreetus ad JEsum Nave quest. 14. legit in codice Græco *τὸ βιβλίον τὸ ιυθῆς liber inventus, & in II. Reg. quest. 4. βιβλίον τὸ ιυθῆς liber reclus*; fortasse prior lectio ex posteriori est corrigenda, quod iis relinquimus, quibus codicum MSS. inspectio est data. Antequam plura de Theodoreti sententia proferamus, liceat præmittere, quæ Josephus de hoc libro Recti quibusdam dixisse visus est. Leguntur illa Antiquit. L. V. Cap. II. p. m. 139. & 140. *Crevisse autem eum diem ultra consuetum, δηλῶται διὰ τῶν ἀνακειμένων εὐ τῷ ιερῷ γεαμμάτων, extat relatum in sacra Volumina, quæ in templo sunt asservata. Quæ verba de Annalibus Masius ad h. l. Jofuæ intellexit; sed nobis videtur, quod potius de codice sacro sint capienda, inducti verbis ejusdem Josephi L. l. contra Apionem p. m. 1036. scriptis, quibus declarat, quos sacros conservaverint libros Judæi.* *Ἐ μυριάδες βιβλίων εἰσὶ παρ ἡμῖν ἀσυμφώνων οὐδὲ μαχομένων δύο δὲ μόνα πρός τοὺς ἔποστοις Εἰσλία, τὰ παντὸς ἔχοντα χρέοντα τὴν ἀναγένθηντὰ δικαιοις πεπιστευμένα: infiniti libri non sunt apud nos discordantes, & sibimet repugnantes; sed solummodo duo & viginti libri habentes temporis totius conscriptiōnem, quorum justa fides admittitur. Si vero Israelitæ nullos habuerunt libros sacros præterquam viginti duos, (de qua*

E

par-

partitione videatur Sixtus Senensis in Biblioth. S.L. l. p. m. 5.) apparere existimamus, libros sacros in templo asservatos, eosdem viginti duos fuisse, quorum juste fides admittitur. Recedimus itaque merito a doctissimo Masio, qui libros illos in templo asservatos, pro Annalibus habet, a Regum scribis vel Prophetis conscriptis. Josephus saepe alios, si novisset libros in templo asservatos, eorum contra Apionem mentionem fecisset, eo quod ibi ex constituto librorum sacrorum numerum enarravit. Mens igitur Josephi absque dubio fuit in priori loco, stationem solis, rem quippe stupendam in sacris literis relatam legi, in libro nempe Iosuæ; libri vero Recti nullam plane fecit mentionem. Ad Theodoreti sententiam datis expromissis progredimur, ex qua intelligimus, eum existimasse, librum Recti antiquum fuisse commentarium, ex quo liber Iosuæ sit conscriptus. Non piget verba adducere, quibus alii sacrorum Annalium systema superstruunt. Leguntur illa in *Comment. in IEsum Nave quæst. XIV. p. m. 202.* Εξωτ. ιδ. Τὶ εἰσὶ γὰρ, τὸ τόπο τοῦ γέγραπται εἰπεῖ γὰρ βιβλίον τὸ ἐυρεθὲν; Διδάξας δημάς ὁ συγγραφεὺς τῷ προφήτῃ τὴν δύναμιν, ὅτι λόγῳ μόνῳ χρησάμενος προσῆναι, τὸς μεγάλος φωτίζας κοινώλυκεν, ἵνας κατὰ πράττον ἐνίκησεν, ὑπειδόμενος μὴ τις αἴσιόση τῷ λόγῳ, ἐφη τόπο ἐν τῷ παλαιῷ ἐυρεθῆναι συγγένιμματι, δῆλον τοίνυν κάντευθεν, ὡς ἄλλος τις τῶν μεταγενετέρων τὴν βιβλον τάυτην συνέγεαψε, λαβὼν ἐξ ἐτέρας βιβλίου τὰς ἄφορμας. h. e. Inter. XIV. *Quid sibi vult? Nonne hoc scriptum est in libro, qui inventus est? Cum docuisset nos Author prophetæ virtutem, nempe quod solo verbo progressum luminarium magnorum cohibusset, donec omnino vicisset; suspicatus, ne quis verbis non adhiceret fidem, dixit, hoc inveniri in antiquo Commentario.* Quare constat ex hoc loco, posteriorum quæmpiam alium hunc librum conscripsisse ex alio libro captata occasione. Huc quoque spectant, quæ II. Reg. quæst. 4. p. m. 264. adducuntur: πόσιν εἶσι τὸ βιβλίον τὸ ἐυθεῖς; Δηλῶν εἰς καντεῦθεν ὡς ἐκ πολλῶν προφητικῶν βιβλίων ἡ τῶν Βασιλείων ισορία συνεγέαψη. εἰπεῖν γαρ

γὰρ ὁ συγγεα Φίλιος τὰ περὶ τὸ θέντα, προσθίκην, οὐδὲ γίγενται εἰντός Βιβλίος τοῦ Ιωθαήλ. h.c. Quisnam sit liber rectus? Hinc est perspicuum, quod liber Regnum sit conscriptus ex multis libris Propheticis. Nam cum dixisset Scriptor de luctu, subjunxit: Ecce scripta sunt in libro recto. Vedit Theodoretus, allegari libros in codice sacro, & inquisivit, qua ratione illud sit factum. Tandem in eam incidit sententiam, fuisse olim libros, a Prophetis scriptos, in quibus res continerentur istorum temporibus gestae, unde alii denique nostros libros biblicos composuerint. Hanc sententiam fuisus exposuit in præfat. in Libr. I. Regnor. p. m. 230. Uti vero Theodoretus rationem excogitavit, quæ librorum allegationes ostenderet; sic aliis libertas concessa est, istas allegationes alio probabili modo explicandi. Tantum abest, ut Theodoreti sententiæ, nullo antiquitatis documento probatæ plus tribuamus, quam aliis probabilitibus sententiis. Nostri scopi ratio non permittet, ut omnes libros in codice allegatos jam percurramus, & allegationum rationes monstremus: Sufficit ostendere, nostrum librum Recti non esse ejusmodi annales, ex quibus Josuæ & Regum historia sit collecta. Hoc, ut appareat, perpendendum est, i) librum Recti in Josua tantum esse allegatum, ad probandum stantis solis miraculum: Reliquas vero res a Josua gestas in libro Recti de scriptas fuisse nullibi dicitur, nec ulla ratione probatur. Eodem modo in 2. Samuelis libro tantum dicitur lamentum Davidis in Saulis obitum compositum, scriptum esse in libro Recti; alias vero res in eodem enarratas, ex eodem esse deponitas, nulla probabilitatis umbra afferitur. Quare persuasi sumus, Theodoretum nimis festinanter judicasse, ex libro Recti res esse collectas a Josua & Regibus gestas. 2) Non cognovit Theodoretus, librum Recti esse carmen, quod tamen ex inspectione utriusque loci clarissime patet, & plures hactenus observarunt. Multo minus cognovit, libros Recti fuisse epicedia, antiquis moribus in obitum heroum composita, quod uti ex 2. Sam. libro sole meridianō clarius elucet, sic in libro Josuæ

E 2

Josuæ

Josuæ nullatenus est in dubium revocandum. Ex ejusmodi autem epicediis libros Josuæ & Regum esse collectos, nemini perfaudebitur.

§. XIV.

A Græcis ad Latinos si procedamus, Hieronymi sententia inquirenda est. Hic in *Comment. ad Jes. cap. XLIII. v. 22.* occasione vocis Israel sequentia de libro Recti scripsit: *Alio nomine Israelem vocat, Isurun enim verbum Hebraicum, ceteri ιοθιτατον, sive ιοθη i.e. rectissimum, & rectum interpretati sunt: Soli LXX. dilectissimum, jungentes de suo, Israel. Proprie enim juxta Hebræos & literarum fidem, Israel rectus DEi dicitur; Vir autem videns DEum, non in elementis, sed in sono vocis est. Unde & liber Geneseos appellatur ιοθων id est, justorum, Abraham, Isaac & Israel. Nec dissentit in Comment. in Ezech. cap. XVIII. Et si Balaam vanum populum sonat, perspicuum est, quod vanus prius gentium populus desideret habere consortium, cum animabus justorum Abraham, Isaac & Jacob, qui ιοθεις, i.e. recti & justi nuncupantur, unde & Geneseos liber ex eorum vocabulo nomen accepit.* Ex his verbis patet, nostrum librum Recti Hieronymo Genesin fuisse. Si vero evolveris, quæ supra §. 12. ex *Avoda Sara & Breschith Rabba* adduximus, videbis, Talmudistas eandem fuisse sententiam. Existimamus ergo haud absque ratione, Hieronymum Præceptoris suo Judæo auscultasse, nec ex proprio judicio semper scripsisse. Ut ivero ex rationibus supra adductis Genesim non potest esse liber Recti; sic nec Hieronymi judicium est ferendum. Nec est, quod existimes, eundem sententiam suam mutasse, quia in *Quæst. s. Tradit. Ebr. in Libr. Reg. T. IV. f. 108. col. 2.* hæc profert verba: *Liber justorum liber Samuelis est, ubi continentur Prophetæ justi, Samuel videlicet, Gad & Nathan: in quorum libro scriptum esse perhibetur, qualiter Saul recedens a timore Domini per inobedientiam suam periit.* Hunc enim tractatum merito ab Erasmo & Benedictinis Hieronymo abjudicata

fi,

ri, & cuidam Hebraicæ & Græcæ linguæ ignaro tribui jam satis est notum.

§. XV.

Sixtus Senensis in Bibl. S. Lib. II. p. m. 99. reliquas maxima ex parte de libro Recti collegit sententias, quas breviter perlustrabimus. *Quidam existimant, inquit, hunc esse librum sempernæ prædestinationis, in quo scripti sunt omnes justi, quos Deus in æterna præscientia prænovit esse salvandos.* Testante id Psalmo LXVIII, 29. in quo legitur: *Deleantur de libro iustorum, & cum justis non scribantur.* Sed quomodo Scriptor Libri Josuæ illum librum inspexerit, & ex eodem quædam de statione Solis, & aliis epicedium Davidis allegaverit, nos non capimus. Hanc sententiam ex meditatione, non vero ex Scripturæ collatione profluxisse, autumamus. Si enim verba Ps. LXVIII, 29. inspexeris, hæc leges: *Deleantur ex libro viventium, & cum justis non scribantur.* Nulla ibi justi libri mentio, sed confunditur *Liber viventium*, quem solius DEi oculi omnisci intuentur, cum *libro iustorum*, & hic cum *libra justi*. Porro idem Senensis ex quorundam Hebræorum sententia refert, *existimasse quosdam librum Recti esse Librum duodecim Prophetarum, quia verba citata in Libro Josuæ scripta sunt in oratione Habacuk Cap. III, h. hunc in modum: Sol & Luna steterunt in habitaculo suo: quam sententiam ipse refutat, quod Liber XII. Prophetarum scriptus sit post tempora Josuæ, fere annis mille.* Hoc tantum addimus, quod bene fecisset Sixtus, si Hebræos illos nominasset, qui hanc sententiam defendunt. Non enim succurrit, quos ipse intellexerit Hebræos, qui *librum XII. Prophetarum pro libro Recti habeant.*

§. XVI.

Ab antiquiorum sententiis ad recentiores progredimur, quos inter quibusdam illa placuit, quæ *Theodoreum, Masium, & Richardum Simonium* autorem & approbatores habet. *Masius in Commentar. ad h. l. Ego, inquit, eam habeo opinio-*

pinionem, ut credam, priscis illis temporibus, quæcunque in Ecclesia DEi agebantur, digna apud posteros memoria, ea eruditos, & ab ingenio atque arte scribendi paratissimos viros in Annales retulisse. Inter illos igitur annales fuisse unos, qui Sepher Hajaſchar Liber Recti, ideo vocabantur, quod optima fide atque serie res apud DEi cætum gestas perstringerent, aut, quia Israelitici populi facta continerent, quem populum Jeschurun tum Moses (Deut. XXXII, 15.) tum Esaias (cap. XLIV, 2.) vocarunt. Cujus vestigia premit Richard. Simon. in *Critique du Vieux Testament Lib. I. Ch. I. p. m. 3.* Sed, quæ Theodoreto supra §. 13. opposuimus, eadem ejus defensoribus obstant. Præterea addimus, etymologiam, quam Masius de Libro Recti ex cogitavit, nobis non videri verisimilem. Duplicem quidem profert, sed utramque ambiguam, ipsique Autori incertam. Prima est, quod Liber Recti ab optima fide & concinno ordine, quo scriptus est, appellationem sit fortitus. De Libro vero ordine & bona fide scripto, nullibi in Scriptura S. יְשָׁרֶת Jasher usurpat. Altera quoque appellationis ratio, quam Masius attulit, eo quod prior sibi meti ipsi non satisfaciebat, jamdudum eruditis displicuit. Librum enim Recti Jaschar appellari, quia Jeschurun h. e. Israelitarum res gestas describit, vel ideo non consistit, quod inter utramque vocem maxima sit differentia. Neque ista appellatio lamento Davidis competit: cur quæso Israelis liber vocetur lamentum, quod a Davide compositum, & in obitum Saulis & Jonathannis est recitatum. Præterea Bonfrerius contra Masiū urget, quod annales ejusmodi metrico olim versu non sint coniccripti, quod vel ex Paral. apparet. Miramur modo doctissimum Simonium, qui fculneis rationibus motus, assensum Masiū præbuit, quod fortasse factum non esset, nisi sententiæ, quam suscepit propugnare, faveret. Scopi nostri ratio non permettit, ut fuse de Annalibus illis agamus; quibus vero illi placent, perpendant, velim, quæ P. Honoré de Sainte Marie in *Reflexions sur les Règles de la Critique* modeſte fatis Simoni oppo-

opposuit Tom. I. Dissert. III. p. 268. nec non, quæ P. de Lau-
brussel *Traité des Abus de la Critique en matière de Religion*
Tom. I. p. 228. de iisdem majori libertate scripsit. Reliquas
recentiorum sententias collecturi, deprehendimus magnum
eorum numerum, qui librum Recti pro carmine habuerunt.
Bonfrerium, quem supra adduximus, præterimus. Sanctius
in *Comment. ad 2. Reg. I.* p. 538. existimat quidem, *justorum li-*
brum comprehendisse leges, ordinem, directorium, ritus & cere-
monias, quæ in quolibet officio docerent, quid fieri legitime, &
quo ordine & modo beat; mox tamen mutata sententia sub-
jicit: *Fortasse fuit apud Hebræos liber, in quo pia describebantur*
carmina, quæ varie pro temporum occasionibus canerentur, in
quem collati fuerunt Psalmi e variis compositi, & ad divinas
laudes accommodati, ex quibus concinnatum est Psalterium, quod
& habuerunt olim Hebræi, & nunc etiam habet Ecclesia in ma-
gna religione. Placet quidem, quæ de carminibus dixit, sed,
quomodo reliqua de Psalterio probet, minus apparet. Gro-
tius *poema ēwīnīov* defendit, *in quo Israel contracte Jaschar sit*
dictus, quasi ceteris gentibus æquitate præstans. Masium ve-
ro secutus est in iis, quæ de Jaschar pro Israele dixit; sed
differentiam rursus urgamus, quam in nomine utroque ob-
servamus. Epicedium Davidis in Libro Recti scriptum fui-
suam fit mentio, dubitamus. Calculum suum addit B. Calo-
vius in *Bibl. illustr. ad h. l.* *Rectius sese habet, inquit, illa sen-*
tentia de libro metrico, quo res gestæ heroum & virorum de-
cantatæ, e quo etiam planctus Davidis desumti sunt. Doctis-
simus du Pin in *Proleg. sur la Bible Lib. I. Ch. I. p. m. 22.* *Il n'est*
pas certain, inquit, qui ce fut un livre d' histoire, au contraire
il y a plus d' apparence, qui c' étoient des Cantiques.
Nec dissentit Cl. Clericus *ad Josuam.* Verum, quicquid est, in-
quit, crediderim, librum Recti fuisse collectionem hymnorum, aut
carmen de rebus gestis Hebræorum, forte non uno tempore fa-
ctum; in qua fuerit carmen de hac Iosuæ victoria five æqualis
Iosuæ

Iosuæ temporibus, sive posterioris poetæ fuerit, tum etiam carmen Davidis. Omnes adducti interpretes in eo conveniunt, librum Recti fuisse carmen, de quo nos Samuelis liber dubitare non sinit. Si vero observamus accuratius, quæ ex supra dictis probe patere queunt, librum Recti denotare enarrationem vel panegyricum de aliquo recto in funere recitatum, necesse non est, ut unum librum supponamus, in quo Josuæ & Davidis laudes sunt celebratæ. Existimamus potius sufficienibus rationibus ducti, alium Josuæ & alium Saulis fuisse librum, prout olim in cujusvis herois obitum epicedium est conscriptum. Nec dubitamus olim plures fuisse rectorum libros vel epicedia, quæ omnia perierunt, exceptis exiguis fragmentis in duobus Codicis Hebræi locis conservatis. Sed perierunt eadem absque ullō Canonis sacri detrimento, in quem nunquam fuerunt recepta. Tandem & illud observandum, quod fragmenta de libris Rectorum duo, evidenter doceant, Josuæ historiam ut & 2. Sam. librum ea ætate esse scriptum, qua epicedia Josuæ & Saulis profiterunt, ea vero Esdrae ætatem tulisse merito dubitatur.

F I N I S.

Coll. diss. A. 1, mise. 16